

**МОВА «ХАОСУ» І РЕАЛЬНІСТЬ
СИСТЕМНОЇ ГЕНОЦИДНОЇ АГРЕСІЇ:
ЧОМУ ПУБЛІЧНА ТОЧНІСТЬ ОПИСУ СТАЄ КЛЮЧОВОЮ**

Любовець Г. В.

*кандидат історичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник*

*Військовий інститут Київського національного університету імені
Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Публічні заяви прем'єр-міністра Італії Д. Мелоні про «кризу міжнародного права» та «період хаосу» після нападу РФ на Україну відображають поширений у Європі спосіб попадати в дипломатично-публічну пастку при описі прецедентних подій [1]. Лексика очільниці італійського уряду, на перший погляд, дипломатично стримана і формально коректна, однак насправді вона ізоляційна і навіть зверхня, бо не вимагає активних дій та прямої відповідальності. Така мова є технологією нейтралізації ситуації, бо не дає відповіді на питання – хто ж несе відповідальність за «хаос» і хто має його припинити? На поверхні – нібито всі країни, зокрема й Італія, й водночас – ніхто. Така риторика дозволяє формально говорити про порушення правил міжнародної системи, не переходячи до жорстких політичних формулювань, що передбачали б дії, ініціативу та відповідальність.

Однак щодобові події в Україні, яка потерпає від агресії з боку РФ, свідчать про значно глибший характер процесів, які запустив путінський режим на європейському континенті з прицілом на світ.

Україна протягом періоду агресії продовжує фіксувати й доносити до відома міжнародної громадськості факти про злочини, що вчиняють окупанти, зокрема:

- сотні страт українських військовополонених;
- систематичні катування полонених;
- застосування небезпечних хімічних речовин, що відповідно до норм міжнародного права не можуть використовуватися як засоби ведення війни;
- масштабне руйнування цивільної інфраструктури;
- вивезення археологічних пам'яток з окупованих територій.

Ці дії виходять за межі випадкових або ситуативних порушень, бо мають ознаки системності. Паралельно спостерігається активність,

спрямована на зміни внутрішніх процесів в інших державах. Приміром, Федеральне відомство з охорони конституції Німеччини публічно попереджає про високі ризики втручання РФ у виборчі процеси 2026 року [2]. Йдеться про маніпуляції інформацією, створення фейкових ресурсів, дискредитацію політичних сил, що підтримують Україну, та спроби підірвати довіру до демократичної процедури як такої. Тобто, йдеться про вплив на механізми прийняття рішень у демократичних країнах.

Повідомлення про викрадення археологічних артефактів з окупованих територій під Маріуполем мають окремих антропологічно-когнітивно-ментальний вимір [3]. Захист культурної спадщини під час війни регулюється міжнародним правом, і такі дії кваліфікуються як його порушення. У ширшому сенсі це означає втручання в історичну пам'ять та ідентичність території. Тому питання культурної спадщини стає частиною загальної картини агресії екзистенційного характеру і має кваліфікуватися як культурний геноцид.

Якщо всі ці явища описувати звичними термінами «криза» або «хаос», виникає розрив між масштабом задокументованих порушень, і способом їх публічного означення.

Термін «хаос» позначає цілковите безладдя, плутанину, незрозумілі вчинки. Натомість задокументовані дії агресора демонструють повторюваність і організованість. Саме тому дедалі частіше виникає запит на точніші правові і політичні характеристики сучасних подій.

Європейські лідери за традицією минулої епохи (монополії безпеки в Європі за рахунок США) часто обирають стриману лексику з огляду на:

- необхідність юридичної коректності;
- уникнення ескалаційної риторики;
- збереження дипломатичних каналів;
- внутрішньополітичні баланси.

Це пояснює мовну обережність, але не знімає питання про адекватність термінів до масштабу подій. Коли події описуються як хаотичні, тоді зникає відчуття суб'єкта дії, розмивається відповідальність, стратегічні рішення замінюються адаптацією, ініціатива поступається ситуативній реакції.

Поняття «хаос» передбачає стихійність. Але якщо процеси мають повторювану логіку, послідовність і стратегічну мету, то цей термін починає маскувати сторонню структурність.

На наш погляд, сучасна реальність мала б радше описуватися не хаотичністю, а глокальністю та наддинамікою, оскільки:

- події відбуваються одночасно в кількох просторах – мілітарному, інформаційному, економічному;

- рішення мають миттєві глобальні наслідки;
- реакції поширюються симультанно, без часових лагів.

Це не відсутність порядку. Це глокальність як прискорення та постійне накладання локальних та глобальних процесів в горизонті планети. Тому говорити про «хаос» означає спрощувати складну багатовимірність. Сучасна симультанність (множинна одночасність) проявляється в тому, що інформаційна атака, збройний конфлікт, економічний тиск, дипломатична заява тощо відбуваються в одному часовому вузлі в різних країнах і мають різнонаправлений ефект. У таких умовах послідовна (реактивна) політика програє. Виграє лише та модель, що здатна до адекватності, тобто формування власної рамки дій, тлумачень та реальностей. Це і є перехід від управління «кризою» до управління реальністю епохи наддинамік.

Якщо публічні лідери описують сучасність як «хаос», вони:

- мимоволі знижують горизонт планування та відмовляються від активних запланованих дій;
- готують суспільство до адаптації, а не до ініціативи;
- формують атмосферу фаталізму та розпачу.

Натомість опис сучасності як системної, хоч і прискореної реальності, відкриває іншу логіку:

- відповідальність не зникає;
- планування можливе;
- ініціатива не лише допустима, а необхідна.

Між тезами «ми живемо в хаосі» і «ми живемо в наддинаміці» пролягає принципова різниця. Перша позиція готує до ізоляції в обороні і млявоплинній реакції. Друга – до формування порядку в нових глокальних темпах, де необхідна генеративна ініціатива.

Термін «криза» описує стан системи. Але агресія – це дія конкретного суб'єкта.

Слово «хаос» передбачає неконтрольованість та випадковість. Якщо явище описується як «криза», реакція часто обмежується управлінням наслідками. Якщо воно визначається як системна агресія з конкретними правовими ознаками, виникає потреба у стратегічній відповіді.

Точність термінів в мові політиків наднаціонального рівня не є емоційною категорією, вона є інструментом політичної відповідальності.

Отже, проблема полягає не в тому, що європейські лідери використовують стриману лексику. Проблема в можливому розриві між мовою опису і структурним характером подій.

Дискурс хаосу може виконувати заспокійливу функцію, тобто пояснювати складність моменту через розширення зони невизначеності. Але він водночас розмиває суб'єктність учасників і їхню

відповідальність в умовах глокальної геноцидної агресії колективного путінізму. Тому публічна точність стає не питанням стилю, а елементом стратегічної ясності.

Література:

1. Мелоні заявила про «період хаосу» через іранську кризу та війну РФ проти України». *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4097608-meloni-zaavila-pro-period-haosu-cerez-iransku-krizu-ta-vijnu-rf-proti-ukraini.html>

2. Контррозвідка ФРН попереджає про можливе втручання Росії у регіональні вибори в Німеччині – ЦПД. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4097749-kontrozvidka-frn-poperedzae-pro-mozlive-vtruccanna-rosii-u-regionalni-vibori-v-nimeccini-cpd.html>

3. Загарбники викрадають об'єкти археологічної спадщини під Маріуполем – ЦВО. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/4097750-zagarbniki-vikradaut-obekti-arheologicnoi-spadsini-pid-mariupolem-cvo.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-618-1-6>

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Манелюк Ю. М.

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

У сучасних умовах явище гібридної війни розглядається не просто як різновид збройного конфлікту, а як багатовимірне геополітичне протистояння, що ведеться політичними, економічними, військовими та інформаційно-психологічними засобами. Сучасна агресія Російської Федерації проти України яскраво демонструє, що гібридна війна не виникає на порожньому місці – вона має глибокі історичні передумови, які агресор системно використовує для легітимації своїх загарбницьких дій, підриву державності та руйнування ідентичності країни-мішені.